

Toponímia badalonina I

La toponímia és una ciència que té per objecte l'estudi dels noms de lloc (o topònims). Entenem noms de lloc en el sentit més ampli: noms simples o expressions compostes que designen els indrets habitats (tan antigament com actualment), llocs deshabitats, noms del relleu interior o coster (o orònims): de muntanya, valls, altiplans, illes, caps, badies, cales! noms de l'aigua (o hidrònims), corrent o estancada, terrestre o marítima: mars, llacs, rius, rieres, torrents, fonts, estanys, aiguamolls; noms de les vies de comunicació. Naturalment tant si es tracta de noms utilitzats encara o en desús.

En aquest article només tractarem dels llocs habitats i concretament dels barris badalonins. Per elaborar-lo hem fet les llistes dels barris, els hem classificat, estudiat, provant de resseguir-ne la història, la raó de llur creació, el significat, les modificacions sofertes...

Comencem avui per parlar dels barris més antics de Badalona el nom dels quals és de procedència romana:

BADALONA. La primera menció que tenim de Badalona és en monedes ibero-romanes que porten la inscripció BAITOLO. Amb l'arribada dels romans Baitolo es transforma en BAETULO. Passen molts segles sense tenir més constància del nom que el dels «baetulonensium» de les làpides dels segles II i III d. C. Segurament ja en època romana es deuria pronunciar BEDULONA, amb la AE transformada en E i la T intervocàlica sonoritzada en D, segons l'evolució fonètica normal de la llengua. Així trobem al segle X en un pergami BEDELONA, que fonèticament és igual a l'actual BADALONA.

LLEFIÀ. Era molt poblada de vil·les i de forns d'obra i ceràmica en època romana. Hi creuava la Via Augusta i per això cal suposar que tenia força importància. En llatí en deien NIMPHIANU, derivat del nom personal NIMPHIANUS. Com que Llefià era

un lloc molt productiu i important el trobem citat en molts documents del 1012 al 1097, amb noms diferents i a voltes adulterats fins arribar al nom actual: Niffiano, Nifiano, Nifià, Lifià, Laffià, Llafia.

VALLENÇANA. A les Actes de Consagració de la Parròquia de Santa Maria, del segle XII, figura amb la denominació llatina VALLE VINCIANA. Al segle XIV, als arxius d'en Pujol de Canyet s'enregistra el nom de VALLENÇANÀ. Sembla que ha anat fluctuant amb el temps la grafia ç/s. La grafia correcta és Vallençana si bé per influència del castellà al segle XVIII, ens consta escrit Vallensana.

BATLLÒRIA: Existeixen dues opinions diferents. Al Cartulari de Sant Cugat, del segle XI, i a les Actes de Consagració de la parròquia de Santa Maria, del segle XII, figura la denominació llatina VALLE ORIA (Vall d'or). En canvi, segons l'opinió del filòleg Moll sembla que procedeix del mot compost llatí VALLE LAUREA, o sigui, vall de llor o vall-llòria. Aquesta darrera opinió ens sembla acceptable si tenim en compte que el barri de Batllòria està emplaçat al costat mateix del modern barri de Lloreda. Encara que el nom de Lloreda vingui d'una masia del segle XV, també és possible que la masia aqafés el nom de la contrada («lloreda»: lloc plantat de llorers).

CANYET. Canyet, en català, és sinònim de cementiri d'animals, però la seva denominació llatina CANNETUM ens indica un paratge o plantació de canyes. La transcripció de Canyet va variant en el temps: Cannetum, Canneto, Canned, Canyet. El 1001 trobem aquest escrit conservat al Bisbat de Barcelona: «Donació d'una vinya, que fou de Bonhome, situada al terme de Bitulona, entre Valle Òria i Canneto...» Molts badalonins coneixem la llegenda que, si bé és bonica, no té cap fonament filològic.

Deixem per un altre número de la revista el parlar de la toponímia dels restants barris de Badalona.

COLLECTIU CATALA